

Motion till riksdagen 2013/14:Ub502

av **Ibrahim Baylan m.fl. (S)**

Politik för förskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att utveckla det pedagogiska ledarskapet och personalens kompetens.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för personalrekrytering till förskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om resurser efter behov.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskolans kompensatoriska roll.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av platsgarantin.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på kvällar, nätter och helger.¹
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om syskonförtur.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att värna den svenska förskolan som en start på ett livslångt lärande.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att prioritera förskolan, höja kvalitetskraven på s.k. pedagogisk omsorg samt avskaffa vårdnadsbidraget och omforma barnomsorgspengen.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka antalet studieplatser inom förskollärovet.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 7 hänvisat till FiU.

Förskolans roll

Förskolan är starten på det livslånga lärandet. Förskolan ska kännetecknas av trygghet, lek och lärande. Förskolans roll ska stärkas och när det finns varaktigt reformutrymme är det vårt mål att förskolan ska vara öppen för alla barn på heltid, oavsett vad föräldrarna gör. Då når vi en mer likvärdig skolstart för alla barn. De små barnens lust och möjligheter att lära ska tas tillvara. Kvaliteten i förskolan ska stärkas.

Allt fler studier visar att barn som har gått i en förskola med hög kvalitet lyckas bättre i skolan. Detta gäller särskilt de barn som har föräldrar med en kort utbildning eller barn med tuffa uppväxtvillkor. Alla barn har rätt till en bra start på sitt lärande, och med en förskola med hög kvalitet kan det förverkligas.

Förskolan är i första hand till för barnen men är samtidigt en grundläggande förutsättning för att både kvinnor och män ska kunna arbeta och studera. En förskola av hög kvalitet har aktivt bidragit till sysselsättning och tillväxt. Tillsammans med en bra föräldraförsäkring är förskolan det viktigaste skälet till att andelen sysselsatta kvinnor i Sverige är bland de högsta i världen.

Förskolans uppgift är att bedriva en pedagogisk verksamhet. Det ska finnas personal med sådan utbildning och erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses. Läroplanen anger den värdegrund förskolan ska vila på. Den handlar om alla människors lika värde oavsett ursprung, bakgrund eller kön. Jämställdhet mellan könen och solidaritet med andra människor ska präglade förskolans värderingar.

Kvalitetsprogram för svensk förskola

Förskolans centrala roll kräver ett ständigt pågående kvalitets- och utvecklingsarbete – detta för att kunna erbjuda barn och föräldrar en pedagogisk och trygg verksamhet. Därför måste ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan upprättas. Det bör bygga på följande punkter:

Utbilda 1 000 nya förskollärare

Alla barn ska få en bra start i förskolan. En förskola med hög kvalitet där barnen lär sig mycket och känner sig trygga kräver kompetent personal och små barngrupper. Vi är därför mycket oroad över att andelen riktigt stora barngrupper, över 20 barn, ökar och har ökat med 54 procent sedan 2006. För att kunna minska barngrupperna framöver behöver vi fler förskollärare.

Vi socialdemokrater vill därför utbilda 1 000 fler förskollärare årligen. Det är brist på förskollärare i Sverige. Enligt Högscoleverkets prognos kommer det saknas nära 20 000 förskollärare år 2030 om inte tillgången ökar.

Fel! Okänt namn på

Barnskötare och förskollärare är viktiga framtidsyrken. Båda yrkena behövs och bidrar gemensamt utifrån olika kompetenser till både omsorg och lärande i förskolan. Samtidigt som det finns ett underskott på förskollärare finns det ett överskott på barnskötare. En del av de nya utbildningsplatserna ska därför riktas mot att barnskötare ska kunna vidareutbilda sig till förskollärare. Vi vill nu ge förutsättningar för att minska barngruppernas storlek i förskolan. Då behöver vi först se till att det finns tillräckligt många förskollärare att anställa.

Validering för barnskötare som utbildat sig till förskollärare genom olika typer av förkortade utbildningar

Runt om i Sverige finns barnskötare som har utbildat sig till förskollärare genom olika typer av förkortade högskoleutbildningar eller uppdragsutbildningar tillhandahållna av deras arbetsgivare och därefter fått anställning som förskollärare i sin kommun. Det har varit ett sätt för kommuner att stimulera kompetensutveckling, höja andelen pedagogiskt utbildade inom förskolan och samtidigt ta tillvara den yrkeskompetens som funnits i barnskötargruppen.

Riksdagens beslut om lärarlegitimation för lärare och förskollärare innebär nu att de personer som via sin arbetsgivare vidareutbildat sig i tron att de har blivit förskollärare och därefter också anställts som sådana, nu inte får legitimation. För att få lärarlegitimation ska den sökande ha ett nationellt examensbevis från en lärar- eller förskollärarytbildning och ett års arbete i yrket. Kunskaper kan valideras, värderas och eventuellt leda till kortare utbildningskrav.

Konsekvensen för många är nu att den utbildning de redan har genomgått inte är tillräcklig utan måste kompletteras ytterligare för att möjliggöra en fast anställning i kommunen. Ett ytterligare problem är att arbetsgivarnas vilja att tillhandahålla och bekosta denna kompletterande utbildning varierar.

Regeringen bör därför uppta samtal med Sveriges Kommuner och Landsting och se över möjligheterna att ge kompletterande utbildning och validering för denna grupp så att även den kan uppfylla kraven för examen och lärarlegitimation.

Utveckla personalens pedagogiska kompetens

För att bibehålla och öka kvaliteten måste förskolan ständigt utvecklas. Det gäller främst det pedagogiska arbetet. Det som är avgörande för om förskolan ska nå läroplanens mål, vara den stimulerande lärandemiljö som ger barn redskap och kompetenser till en bra framtida skolgång, är kvaliteten på de pedagogiska relationerna mellan personal och barn. Det är den enskilt viktigaste kvalitetsaspekten som forskningen pekar på.

Personal inom förskolan ska omfattas av pedagogiska satsningar och stöd som riktar sig till såväl förskollärare som barnskötare. Kontinuerlig fortbild-

ning och kompetensutveckling ska vara en självklarhet för förskolans personal och är förutsättningen för en verksamhet av hög kvalitet där lärandeuppdraget ges större fokus. Det kan handla om insatser som ger tillgång till den senaste forskningen om hur man kan förbättra det pedagogiska arbetet med att utveckla barnens förmågor. Det kan handla om learning studies och kollegialt lärande, det kan handla om fördjupad ämneskunskap men också om tillgång till kvalificerad handledning när det gäller relationer och förhållningssätt. Detta är en mycket viktig del och förutsättning för att höja kvalitén i förskolan.

Vidare vill vi att förskollärare ska inkluderas i den satsning som regeringen gör på karriärtjänster.

Vi vill se en ökad professionalisering av lärar- och förskolläraryrket med lärare och förskollärare som har rätt till en systematisk kompetensutveckling, har gott om tid att bedriva och utveckla undervisningen samt bra villkor genom karriärutveckling. Skolans och förskolans verksamhet och skolpolitiken ska utgå från forskning och beprövad erfarenhet. Den pedagogiska forskningen behöver utvecklas, användas men också bedrivs av lärare. Skolledare och förskolechefer ska vara välutbildade och ha tid att vara pedagogiska ledare.

I enlighet med läroplanens mål ska förskolan skapa en grund för skolans undervisning. Samarbetet mellan förskola och skola behöver därför utvecklas. Ett starkt pedagogiskt ledarskap är lika viktigt i förskolan som i skolan. Därför menar vi att förskolechefer ska benämnas rektorer och omfattas av den obligatoriska rektorsutbildning som införts på skolans område.

I en jämställd förskola trivs, utvecklas och lär sig både flickor och pojkar mycket. Förskolan ska motverka traditionella könsmönster och könsroller. Svårigheterna att rekrytera män till förskolan är ett stort problem. Det är viktigt att personalen består av både män och kvinnor. Lärosätena bör få i uppdrag att rekrytera fler män till förskolläraryrket. Då jämställdhet är ett kunskapsområde krävs kompetensutveckling för personalen och genuspedagoger bör engageras i verksamheten.

Stärk förskolans kunskapsuppdrag

Förskolan och grundskolan är delar av en gemensam skola där olika yrkesgrupper samverkar med varandra. Många förskolor behöver fokusera mer på lärande och fördjupa arbetet med läroplanen. Förskolans lärandeuppdrag behöver ges mer uppmärksamhet, och inte minst det viktiga arbetet med barns språkutveckling, på såväl svenska som modersmål, behöver stärkas. Ett medvetet språkarbete är oerhört viktigt för att ge alla barn en bra start i sin skolgång. Det ska också finnas möjlighet att pröva på främmande språk redan i förskolan. För att barn ska gynnas av att gå i förskola krävs att förskolan håller hög kvalitet. Därför behöver andelen förskollärare öka.

Sverige behöver en samlad nationell it-strategi för förskola och skola och använda den nya tekniken för att utveckla den pedagogiska verksamheten, finna nya former för lärande och motverka uppkomsten av digitala klyftor bland barn och ungdomar.

Fel! Okänt namn

Utöka rätten till förskola

Vi vill successivt fortsätta att bygga ut förskolan så att den kan vara öppen och tillgänglig och svara mot föräldrars och familjers behov av omsorg. Mäniskor som arbetar skift, kvällar, helger och nätter har i dag inte möjlighet att i alla kommuner under trygga former få sitt behov av barnomsorg tillgodosett. Vi ser nu att antalet kommuner som erbjuder barnomsorg på kvällar, nätter och helger ökar. Det är bra men vi anser att möjligheten behöver finnas i alla kommuner i landet. Regeringen har, efter hemställan från riksdagen, infört ett mycket litet statsbidrag för att stimulera kommunerna att i ökad utsträckning erbjuda barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Det är otillräckligt. Vi ser större behov av medel för att denna nödvändiga verksamhet ska komma till stånd och på sikt behöver också denna rätt till barnomsorg lagstadgas. Utvecklingen av denna omsorg behöver också noga följas och verksamheten som växer fram kvalitetssäkras.

Förskolan är till både för föräldrars möjlighet till arbete och studier och för barnen. Barnens behov av förskola blir inte mindre av att deras föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga – tvärtom kan det vara minst lika viktigt för ett barn att inte stängas ute från förskolans sociala sammanhang under dessa tider. Förutsättningarna för förskolans pedagogiska uppdrag försämras när barn är frånvarande under större delen av dagen. När det finns ett varaktigt reformutrymme, vill vi därför ändra skollagen så att alla kommuner uppdras att utöka förskolan också för barn med föräldralediga eller arbetslösa föräldrar.

Det är viktigt att föräldrar kan lita på att de verkligen får en förskoleplats inom fyra månader som platsgarantin utlovar. Antalet kommuner som inte lever upp till platsgarantin har ökat kraftigt de senaste åren. Därför är det viktigt att kommunerna har både tydliga krav på sig och goda förutsättningar att klara platsgarantin. Föräldrarnas möjlighet att hävda sin rätt till förskoleplats gentemot kommunen behöver stärkas. Vår syn är att förskolan är det första steget i det livslånga lärandet, och vår långsiktiga strävan är därför att den ska vara avgiftsfri. Det första steget när det finns varaktigt reformutrymme är att bygga ut den allmänna förskolan från två år. Först då är den att betrakta som en del i utbildningssystemet som sträcker sig från förskola till gymnasium och vidare till vuxenutbildning och universitet.

Fördela resurser efter behov

Resurser ska fördelas till förskolor och barnen efter förutsättningar och behov. Det kan te sig som en självklarhet men är inte det. De flesta kommuner fördelar pengar till förskolor huvudsakligen utifrån hur många barn de har utan att ta hänsyn till behoven i barngruppen. Resurser differentieras inte tillräckligt mycket med tanke på de stora skillnader som finns i förskolors förutsättningar för sin verksamhet. Skolverket slår i sin lägesbedömning för 2013 återigen fast att det här systemet bidrar till att öka ojämlikheten i den

svenska skolan. Det kan inte få fortsätta. Resurserna måste fördelas efter förskolors och barns behov.

Kvalitetssäkra all förskoleverksamhet

All förskoleverksamhet oavsett form och huvudman måste följa läroplanen och ha utbildad personal. Samma kriterier för service, tillgänglighet, föräldra-inflytande och kompetensutveckling ska gälla oavsett huvudman. Brister i kvalitet som uppmärksammas vid tillsyn ska skyndsamt åtgärdas. Vid underlåtenhet att rätta till allvarliga brister avseende kvalitet eller säkerhet för barn eller om verksamheter startats på falska grunder ska verksamheten kunna stängas snabbt.

Prioritera förskolan

I såväl nationell som internationell forskning har ett positivt samband mellan förskola av god kvalitet och senare skolprestationer fastslagits.¹ Särskilt gynnsamma har verksamheterna varit för barn från svåra uppväxtmiljöer, fattiga barn och barn med en annan etnisk bakgrund än majoritetsbefolkningens. Barn blir bättre förberedda för skolan, har bättre språkkunskaper och visar större social kompetens jämfört med barn som inte haft denna typ av barnomsorg. Folkhälsoinstitutet menar att sambandet är tillräckligt starkt för att man ska kunna konstatera att tidig förskola av hög kvalitet har en positiv inverkan på skolprestationerna. Förskolan har också en förebyggande betydelse för barn från resurssvaga hem. Förskolan kan därmed bidra till att minska framtida klyftor.

Det är viktigt att förskolan håller hög kvalitet. I länder där förskoleverksamheten drivs med mindre personalresurser syns enligt Folkhälsoinstitutet rent av negativa effekter av att barnen börjar tidigt i förskolan. Reformen som vårdnadsbidrag och barnomsorgspeng är därför problematiska då de dränerar förskolan på resurser.

Vi är aldrig nöjda med bara barnpassning. Men just barnpassning av närmaste granne eller av helt utbildad personal är vad vi riskerar att få med regeringens barnomsorgspeng. Den tar barn ur en verksamhet med omfattande kvalitetskrav och offentlig insyn, och dränerar förskolan på resurser. Den verksamhet som går under samlingsbegreppet ”pedagogisk omsorg” och som regeringen införde 2009 har mycket lite att göra med pedagogisk verksamhet utan är snarare exempel på verksamheter med mycket låga eller nästan obefintliga pedagogiska kvalitetskrav. Vi anser istället att skattepengar i första hand ska gå till förskolor med hög kvalitet och välutbildad personal. För andra omsorgsverksamheter bör kraven på kvalitet, pedagogisk verksamhet

¹ Skolverket 2009, ”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?”, s. 108.

Fel! Okänt namn på

och utbildning skärpas. Vad gäller vårdnadsbidrag visar en studie från SCB att 90 procent av dem som fått vårdnadsbidrag är kvinnor, och kvinnor med utländsk bakgrund är också något överrepresenterade. Vårdnadsbidraget motverkar således jämställdhet i arbetslivet.

Riksdagens beslut om att införa vårdnadsbidrag och barnomsorgspeng måste ses i en helhet, även om reformerna skiljer sig åt: dels minskar de möjligheten för kommunerna att erbjuda god tillgänglighet i förskolan, då resurserna till förskolan blir mindre, dels överför regeringens beslut medel från en kvalitetssäkrad förskola till olika former av omsorgslösningar som inte har samma krav på utbildad personal och på att följa en läroplan med mera.

Vårdnadsbidraget och barnomsorgspengen kan bidra till att försämra barnens framtida skolprestationer, och vårdnadsbidraget bör därför avskaffas och barnomsorgspengen omformas så att en kvalitativ barnomsorg säkerställs.

Förstärk principen om syskonförtur

På många håll har kommunerna förändrat reglerna för intagning till förskolor och skolor. Närhetsprincipen tunnast ut och syskonförturen tas bort. I stället förekommer det att svårbegripliga system införs, system som möjligen är bra för skoladministrationen men som skapar oro bland föräldrar och barn. Vi vill verka för förändringar så att syskonförtur gäller vid landets förskolor.

Stockholm den 3 september 2013

Ibrahim Baylan (S)

Louise Malmström (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Cecilia Dalman Eek (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Adnan Dibrani (S)